

Republika Srbija
MINISTARSTVO PROSVJETE, NAUKE I TEHNOLOŠKOG RAZVOJA
ZAVOD ZA VREDNOVANJE KVALITETA OBRAZOVANJA I ODGOJA

PROBNI ZAVRŠNI ISPIT

školska 2018/2019. godina

TEST

BOSANSKI JEZIK

UPUTSTVO ZA RAD

- Test sadrži **20 zadataka** koje treba riješiti za **120 minuta**.
- Svaki zadatak pažljivo pročitaj, razmisli o tome šta se u zadatku traži i o načinu na koji treba da ga riješiš (zaokruživanje, povezivanje, podvlačenje, dopisivanje i drugo).
- Piši čitko, latiničnim slovima, vodeći računa da tvoji odgovori budu razumljivi, gramatički i pravopisno ispravni.
- Kada rješavaš zadatke u kojima se od tebe očekuje da nešto dopišeš, uvijek koristi pune nazive; skraćenice nisu dozvoljene (npr. treba napisati imenica, a ne im. ili lokativ, a ne lok. i slično).
- Popuni test hemijskom olovkom (tokom rada možeš da koristiš grafitnu olovku i gumicu).
- Odgovori napisani **hemijskom olovkom** ne smiju se precrtavati niti ispravljati.
- Odgovor koji je napisan samo grafitnom olovkom neće biti priznat.
- U kvadrat koji se nalazi sa desne strane zadatka nemoj ništa upisivati. To je prostor u koji će pregledači upisati broj bodova. Na ovoj i posljednjoj strani također nemoj ništa upisivati.
- Ako završiš ranije, predaj test i tiho izađi da ne bi ometao rad drugih.

Želimo ti mnogo uspjeha u radu!

* Тестове, као ни делове тестова, није дозвољено јавно објављивати без претходне сагласности Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања.

1. Poštujući pravila o glasovnim promjenama i njihovim odstupanjima, podvuci pogrešno napisane riječi:

BUREGDŽIJA, BUREKČIJA, IZPISATI, ISPISATI, PODPISATI, POTPISATI, VRABCI, VRAPCI.

2. Zaokruži slovo ispred riječi u kojima prepoznaješ izvršenu glasovnu promjenu jednačenje suglasnika po zvučnosti.

- a) žabac – žapca
- b) list – lišće
- c) junak – junače
- d) top – tobdžija
- e) grozd – grožđe

3. Ispod svakog para napiši da li su u pitanju sinonimi, antonimi ili homonimi.

vrat – šija

kosa – kosa

dobar – loš

računar – kompjuter

crno – bijelo

grad – grad

4. Pred tobom se nalaze dvije lirske pjesme. Na osnovu jezičkih i stilskih karakteristika odredi koja pjesma pripada usmenoj, a koja autorskoj književnosti. Dopuni rečenice koje se nalaze ispod pjesama.

a. *Draga dragom na ruci zaspala.*

Dragi dragu alkatmerom budi:

- Ustaj, draga, draža od očiju!

Noćas sam ti čudan san usnio:

đe moj fesić mutna voda nosi,

u krilo mi biser se prosuo,

na četvero moj sat salomio.

Draga dragom tiho progovara:

- Što ti fesić mutna voda nosi,

ti ćeš otić na carevu vojsku!

Što se biser u krilo sasuo,

to su suze i moje i tvoje.

Što ti pršte sahat na četvero,

to će naša srca popucati,

rastajuć se jedno od drugoga!

Ova lirska pjesma pripada _____ književnosti.

b. *Zar je, dušo, pogoditi teško:*

zašto cvate mirisavo cvijeće?

Ono cvate da se leptir mali

oko njega lepršeći šeće!

Zar je, dušo, pogoditi teško:

što u zoru cvatu rumen-ruže?

One cvatu da bulbuli mali

oko njih se lepršeći tuže!

Zar je, dušo, pogoditi teško:

zašto raste umiljata djeva?

Ona raste da oko nje dragi

zabavlja se, pije i popijeva!

Kad je tako pogoditi lako:

zašto sve se sudbi pokorava?

E si za to rodila se, Zlato,

da te Mirza ljubi, opjevava!

Ova lirska pjesma pripada _____ književnosti.

5. Pažljivo pročitaj početak pjesme *Đerzelez Alija i vila*, potom odgovori na zahtjev ispod teksta.

Što li cvili na Pešteru ravnom,
 sve jednako i noću i danju,
 ljuto cvili za srce ujeda,
 te se više slušati ne može?
 Il' je ljuta zmija prisojkinja,
 il' na grani sinja kukavica,
 il' siroče bez oca i majke?
 Da je ljuta zmija prisojkinja,
 odavno bi pod kamen nestala,
 sa grane bi siva kukavica
 poletjela u druge krajeve.
 Siroče bi bez oca i majke
 neko uzo kraj topla ognjišta.
 Nit' je, more, zmija prisojkinja,
 nit' na grani sinja kukavica,
 nit' siroče bez oca i majke –
 već je vila što zbija oblake,
 posestrima Đerzelez Alije.

Kako se zove stilska figura, karakteristična za narodnu književnost, koju prepoznaješ u odlomku?

6. Pred tobom je tekst pjesme *Snijeg pade na behar na voće*. Pažljivo ga pročitaj i odgovori na zahtjeve ispod teksta.

*Snijeg pade na behar na voće
 neka ljubi ko god koga hoće.*

*Ako neće, nek se ne nameće
 od nameta nema selameta.*

*Da sam sretan ko što sam nesretan
 pa da dođem tebi u odaje.*

*Da ti sjedim među šiltetima
 kao paša među bimbašama.*

*Da ti ljubim tvoja medna usta
 medna usta, ostala ti pusta.*

Kojoj vrsti pjesama pripada ova pjesma? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora.

- a) romansama
- b) baladama
- c) junačkim pjesmama
- d) sevdalinkama

7. U datoj tabeli zaokruži slovo T ili N zavisno od toga da li su rečenice tačno napisane ili ne.

1. Učenica sam osnovne škole „Ćamil Sijarić“ u Novom Pazaru.	T	N
2. Učenica sam Osnovne škole „Mak Dizdar“ u Sarajevu.	T	N
3. Amina je učenica Osnovne škole.	T	N
4. Aldina je učenica srednje škole.	T	N
5. Bili su pozvani učenici svih Osnovnih i Srednjih škola u gradu.	T	N

8. Pročitaj tekst iz udžbenika *Gramatika bosanskoga jezika za peti razred* i odgovori na zahtjev ispod njega.

Recenzija je potpuniji prikaz književnoga djela u kojemu autor analizira književno djelo, otkriva piščeve namjere, ideje i ističe vrijednosti teme, motiva, likova. Recenzija se obično piše za udžbenike, naučna djela, naučne radove (članke), stručna djela i sl. Recenzent često dobije poseban obrazac na koji upisuje ocjene o vrijednosti nekoga djela. Obavezno je da djelo, prije upisivanja ocjena, pročita najmanje dva puta. Ako uoči neke nedostatke, recenzent može autoru ukazati na njih, s ciljem da se oni isprave. Recenzija ima dva dijela – jedan koji se upućuje uredništvu, drugi koji se upućuje autoru. Za recenziju nije obavezno da bude kratka.

Zaokruži broj ispred tačne tvrdnje.

- 1) Recenzija je skraćeno predstavljanje (parafraziranje) sadržine djela.
- 2) Recenzija je potpuni prikaz književnog djela u kome autor analizira i vrednuje književno djelo.
- 3) Recenzija je grafičko oblikovanje književnog djela.
- 4) Recenzija je hronološki prikaz fabule jednog književnog djela.

9. Pročitaj narodnu lirsku pjesmu i odgovori na zahtjev ispod teksta.

*Moj pendžere, moj grki čemere,
bio si mi slađi od šećera,
a sad si mi grči od čemera:
star me prosi, a mlad me kupuje,
volješe me starom pokloniti,
nego mladom za blago prodati.
Volim mladom biti robinjica,
nego starom biti kadunica;
staro vojno, drvo javorovo,
kiša pada, javor-drvo truhne;
mlado vojno u bostanu lale,
kiša ide, lale zelenije,
sunce grije, lale veselije.*

Zbog čega djevojka osjeća gorčinu? Čime je ona prouzrokovana? Obrazloži odgovor u nekoliko gramatički i pravopisno ispravnih rečenica.

10. U datoj rečenici pronađi tri bezvučna suglasnika koji nemaju svoj zvučni par i podvuci ih.

Najljepša ulica u Sarajevu je Ferhadija.

11. Zaokruži slova ispred tačnih tvrdnji:

- a) Akcent se uvijek nalazi na suglasniku.
- b) Akcent može stajati i na slogotvornom glasu R.
- c) Akcent nikada ne može stajati na samoglasniku.
- d) Jedna riječ može imati samo jedan akcent.
- e) Akcent može stajati na samoglasniku.

12. U sljedećoj rečenici podvuci gradivne pridjeve.

Na starom drvenom stolu stajala je staklena činiya u kojoj je majka čuvala zlatni prsten.

13. Pred tobom se nalazi tekst o romanu *Zeleno busenje* Edhema Mulabdića. Pročitaj ga i odredi da li je u njemu uočljiv postupak **prepričavanja** ili **analiziranja**. Dopuni rečenicu ispod teksta.

Roman „Zeleno busenje“ Edhema Mulabdića prikazuje razdoblje u povijesti Bosne na prijelazu iz patrijarhalnih ka modernim oblicima života. Bosna izlazi iz samonikle bitnosti i kida spona s Osmanskim carstvom, povezuje se s novom državom i ulazi u evropske civilizacijske tokove. Stari način života, običaji, navike, društveno-ekonomski sustav se postepeno napuštaju i stvara osnova novog poretka. Prekid je bolan i sudbonosan i izaziva poremećaje, koji su, uz ostalo, predmet ovog djela. „Zeleno busenje“ svjedoči o tragicima, dramama i dubokim potresima u životu Bošnjaka. Umjetničkim postupkom prati talasanje vremena i proniče u psihičke traume i proživljavanja ljudi. Slika je prelomljena u spektru različitih boja, pa i u intimnoj sferi.

Prošlost i svoje vrijeme na raskršću historije pripovjedač projicira u dva plana. Na jednom su stari Bošnjani utonuli u stari zeman, zaneseni nadom da će se vratiti ta vremena, na drugom su zastupnici novih pogleda i ideja, svjesni da prijelaz donosi suštinske promjene. Svjedoku događaja i drama, pripovjedaču izoštrana čula ništa ne promiče iz fokusa opservacije, pa je platno tako široko i slika razuđena. U središtu opservacije je ulazak Austrije i otpor ustanika, prvo u Maglaju, gdje se događa radnja romana, a potom slika otpora u Sarajevu i drugim mjestima, mada su ta zbivanja fragmentarno prikazana. Osim neposrednih slika i opisa događaja, učesnika u otporu i Maglajlija što su se držali po strani u očekivanju ishoda, slika je Bosne u danima okupacije. Svoje viđenje vremena pripovjedač je iskazao u likovima kao zastupnicima različitih pogleda. Ilustrativno je prikazan Muharem-aga, stameni, tvrdi Maglajlija, koji, uza sve traume, ostaje uporan u svojim shvatanjima, čak i kad se osvjedoči da vrijeme nije na njegovoj strani. Doživljava rasap porodice. Skrhan i usamljen, dolazi do saznanja da su nadanja iluzorna i da su stara vremena nepovratno prošla. Zablude će ga spriječiti da se povinuje zahtjevima novog vremena. Antipod njemu je ustanik Ahmet, koji se također protivi Austriji, ali iz drugih pobuda. Protivljenja Austriji ova dva lika ne ispoljavaju se samo u različitim pogledima, već i odnosu prema ljubavi ustanika Ahmeta i Muharem-agine kćeri Aiše. Protivi se Austriji, jer je svim nitima svog bića vezan za Bosnu. Čak i ljubav prema Aiši nije dovoljna da zatomi njegovu odanost zemlji.

U tekstu je uočljiv postupak _____.

14. Među navedenim književnim djelima zaokruži broj ispred naziva drame Alije Isakovića.

- 1) *Tri sestre*
- 2) *Sjećaš li se Doli Bel*
- 3) *Hasanaginica*
- 4) *Ramiza*
- 5) *Kulin ban*

15. Pažljivo pročitaj arapsku narodnu priču i odgovori na zahtjev ispod teksta.

Jedan čovjek je sakupio svoja tri sina, pokazao im skupocjeni dragulj i rekao:

„Ovo je vrlo vrijedan dragulj, a mogu ga dati samo jednom od vas i to onome ko uradi nešto veliko i plemenito.“

Nakon nekog vremena dođe jedan od sinova i reče:

„Došao mi je neki nepoznati čovjek i zamolio me da mu pričavam robu kod sebe. Ja sam to prihvatio, čvrsto odlučivši da neću prevariti čovjeka kada dođe i da ću mu predati svu njegovu robu. Kada je čovjek došao, ja sam mu sve predao onako kao što mi je i povjerio.“

Na to mu otac reče:

„Sinko moj, to je emanet, a emanet je svakome dužnost i obaveza.“

Zatim dođe drugi sin i reče:

„Idući putem, vidio sam neko dijete, koje ne zna plivati, kako se guši u vodi, pa sam potrčao i bez razmišljanja skočio u vodu da ga spasim. Hvala Allahu, uspio sam ga uhvatiti prije nego što je nestalo pod vodom.“

Na to mu otac reče:

„Sinko moj, to je ljudskost, a ljudskost je svakome dužnost i obaveza.“

Zatim dođe treći sin i reče:

„Vidio sam svog neprijatelja kako spava na obali rijeke. Primakao se samome rubu i samo što se nije prevrnuo u rijeku. Taj neprijatelj me na sve moguće načine uznemiravao i da je ikako mogao da me ubije, sigurno bi to i učinio, ali sam ja, bez obzira na sve, pojurio i spasio tog čovjeka prije nego što je pao u duboku i brzu rijeku.“

Na to se otac silno obradova i ponosno reče sinu:

„Sinko moj, tebi zaista pripada ovaj skupocjeni dragulj, jer to što si ti učinio mogu učiniti samo veliki i plemeniti ljudi.“

Otac je odlučio da dragulj bude nagrada jednom od njegovih sinova. Za šta? Koji je sin uspio ispuniti očekivano i na koji način? U nekoliko gramatički i pravopisno ispravnih rečenica obrazloži svoj odgovor pozivajući se na tekst.

16. Pročitaj dvije verzije narodne romanse *Razbolje se gondže Mehmede*. Odgovori na zahtjev ispod njih.

1. Razbolje se gondže Mehmede
na Ćiminom krilu bijelome.
Govorila dilber Ćima mlada:
„Moj Mehmede, šta ćeš večerati?“
„Moj Mehmede, šta će hošaf biti?“
„Ćimo, srce, tvoje bijelo lice!“
„Moj Mehmede, šta će hošaf biti?“
„Ćimo, zlato, tvoje crne oči,
oči piti, meni hošaf biti!“
Dilber Ćima opet govorila:
„Moj Mehmede, šta bih prostrijela?“
„Dilber, Ćimo, svoje duge kose!“
„Moj Mehmede, šta ću za jastuke?“
„Dilber, Ćimo, tvoje bijele ruke.“

2. Razbolje se gondže Mehmede
od groznice, od ružne bolesti.
Oblaze ga svi jarani redom:
„Brate Meho, trese l' te groznica?“
„Draga braćo, vrlo mene trese!“

Oblazi ga Ćelebija Mujo:
„Gondže Meho, možeš preboljeti?“
„Mujo brate, teško preboljeti!
Al' da mi je zlato Alagino,
da je vidim vranijem očima,
čini mi se da bih prebolio!“

Ode riječ od usta do usta,
dođe Zlati u medena usta!
Skočila se lijepa djevojka,
pa bratove oblači haljine,
najposlije svilena jeleka,
pa pod jelek zavrnu rukave,
pa se vrati u zelenu bašču,
pa mu nabra kitu bosioaka
i otiđe da obiđe Mehu.
Fino fesić na glavi nosaše,
a pod fesić sakri pletenice.

Kad ulježe Mehi u odaju,
gondže Meho ječi u odaji.

Selam dade, pa ukraj njeg sjede:
„Gondže Meho, trese l' te groznica?“
Njojzi veli gondže Mehmede:
„Osmo, brate, plaho mene trese!“

Raspinje mu puce na prsima,
pa mu tura ruku na srdašce,
još mu dade kitu bosioaka.

Skoči mlada i pođe na vrata,
al' je o prag fesom udarila,
prosuše se sitne pletenice,
kao mrke ture ibrišima!

Kad to viđe gondže Mehmede,
iz groznice na noge skočio,
okupi je niz doljnje bojeve
dok ne stiže na mermer avliju,
na avliji lice obljudio! ...
Ljudi vele lakše mu je bilo!

Usporedi osjećanja koja su dominantna u verzijama ove romanse. Kako su patnje gondže Mehmeda prikazane u prvoj, a kako u drugoj verziji? U nekoliko gramatički i pravopisno ispravnih rečenica obrazloži svoj odgovor pozivajući se na tekst.

17. Pažljivo pročitaj rečenicu:

*Admira je na svečanosti **kazivala** Kulenovićeve stihove.*

Odredi značenje markirane riječi. Zaokruži slovo ispred tačnog značenja.

- a. Admira je na svečanosti pjevala Kulenovićeve stihove.
- b. Admira je na svečanosti recitovala Kulenovićeve stihove.
- c. Admira je na svečanosti parafrazirala Kulenovićeve stihove.
- d. Admira je na svečanosti analizirala Kulenovićeve stihove.

18. Pažljivo pročitaj sljedeće tvrdnje. Zaokruži T ako je tvrdnja tačna ili N ako smatraš da nije tačna.

1. Prezent je prost i ličan glagolski oblik.	T	N
2. Futur I se gradi uz pomoć pomoćnog glagola <i>biti</i> .	T	N
3. Futur II se gradi uz pomoć pomoćnog glagola <i>biti</i> .	T	N
4. Imperativ je složeni glagolski oblik.	T	N
5. Aorist je prost i ličan glagolski oblik.	T	N
6. Potencijal I je glagolski način	T	N

19. Pročitaj odlomak iz *Gazela* divanskog pjesnika Adnija. Odgovori na zahtjev ispod pjesme.

*Smiluj se na moje suze,
ne goni me s tvoga praga;
ta suza je s ljudskog oka
palo čedo – moja draga!*

*Oči su ti ko u srne,
što pogledom jednim love
i u svojoj vlasti drže
ljute tigre i lavove.*

*Srce moje, ne nadaj se
smilovanju srca njena;
znaš nikad da ne niče
njena ruža iz kamena.*

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora.

Gazel kao vrstu divanskog pjesništva odlikuje:

1. ljubavna tematika
2. isključivo religijska tematika
3. historijska tematika
4. didaktička tematika

20. Pročitaj odlomak iz putopisa *U pohode Sirriji* Alije Isakovića. Obrati pažnju na markirani dio teksta. Odgovori na zahtjev ispod odlomka.

*Bosna je samo zelen list kukuruza što treperi između okrajaka ljeskovine koja je obgrlila potok i sve obale učinila zelenim zavjesama i nejasnim iščekivanjima. Bosna je samo iskošena kriva linija na dječijem crtežu: potez – obronak, šljivik, naheren krov, potez – i pokoja krava i pokoja bosonoga djevojčica i pokoja riđa vododerina, pa uska njiva, pa klepet mlinice, pa voda koje nema, koje ima. Ipak, Bosna na krivulji moga voljenja – samo uzak vertikalni intenzitet, oscilacija koja ne može da se smiri, ni da se iščaši. Tako trpi moj korak i moju misao. Tiho je, rana jesen, najpametnije godišnje doba. Put je preda mnom kao neuk ožiljak u pejzažu, a vrane i strnjišta, obješeni zdesna, kao seoske ponjave kad se ponekad suše u zlatu domaćeg sunca i dobroti dana. Usmjeren sam ka Fojnici, koja je i Chvojnica i Choynica i Coyniza i Quovniza. I... Usmjeren sam i ne mogu pogriješiti. Samo je jedan put, kao u središte Zemlje, a tako je sa svim starim bosanskim gradovima, svuda je put – trag rudarske žile, svuda završava gdje počinje potkop i rumenkasta rudnička voda što boji kamenje krvlju željezne zemljine utrobe. Iz ovog grada ne može se produžiti, ne može se otići dalje – može se samo ostati. Može se samo „unatrage“, na vlastite stope, a to jednako teško pada i čovjeku koji dođe i zvijeri koja je već tu. Ali se može ostati i može režati, ako treba. Može se ostati i može pjevati da se brda prolamaju i da jedro nebo cikne i ustukne. Ipak, tražim samo jednog čovjeka koji je tu negdje rođen 1785. i koji je tu negdje sahranjen 1847. ožaljen kao derviš i **neprežaljen kao pjesnik**, tražim Abdurahmana Sirriju. Kočijaš reče da je još naprijed, a poslije sretoh ženu u dimijama i žena reče da je to malo natrag, pa lijevo, pa još lijevo i gore na zaravni gdje je Oglavak, pa ispod Oglavka.*

Zašto Alija Isaković kaže za Abdurahmana Sirriju da je neprežaljen kao pjesnik? U nekoliko gramatički i pravopisno ispravnih rečenica obrazloži svoj odgovor pozivajući se na tekst.

Rezultat na testu iz bosanskoga jezika

Napomena: Učenici NE popunjavaju ovu stranu!

Ukupan rezultat na testu
(od 0 do 20)

		,	
--	--	---	--

Komisija:

1. _____

2. _____

3. _____

Kontrolor:

4. _____

Rezultat na nivou zadatka

Broj zadatka	Nepopunjeni	0 bodova	0,5 bodova	1 bod
1.	☐	☐	☐	☐
2.	☐	☐	☐	☐
3.	☐	☐	☐	☐
4.	☐	☐	☐	☐
5.	☐	☐	☐	☐
6.	☐	☐	☐	☐
7.	☐	☐	☐	☐
8.	☐	☐	☐	☐
9.	☐	☐	☐	☐
10.	☐	☐	☐	☐
11.	☐	☐	☐	☐
12.	☐	☐	☐	☐
13.	☐	☐	☐	☐
14.	☐	☐	☐	☐
15.	☐	☐	☐	☐
16.	☐	☐	☐	☐
17.	☐	☐	☐	☐
18.	☐	☐	☐	☐
19.	☐	☐	☐	☐
20.	☐	☐	☐	☐

Upišite ✘ na odgovarajuće mjesto.

Škola	
Mjesto	
Prezime i ime učenika	